

Us and Them: Jewish Responsibility for the World

Background Reading

A. Contemporary Theologians on Human Empowerment to Fix the World: In Pursuit of Human Dignity

- 1. Rabbi Joseph Soloveitchik, 'The Lonely Man of Faith
- 2. Rabbi Joseph B. Soloveitchik, Halakhic Man, His Creative Capacity, section 1
- 3. Leonard Fein, Where Are We? The Inner Life of America's Jews pp. 198-199
- Jonathan Sacks, Chief Rabbi of Great Britain, To Heal a Fractured World, p.
 82

B. From Indifference to Sympathy

- 5. Exodus 2:11
- 6. Exodus Rabbah 1:32
- 7. Exodus Rabbah on Exodus 2:11-15
- 8. Exodus Rabbah 2:7
- 9. Isaiah 57:15 cited in Babylonian Talmud, Tractate Megillah 31a in reference to gifts to the poor
- 10. Babylonian Talmud, Tractate Ta'anit 11a
- 11. Abraham Joshua Heschel, *The Prophets*, p. 6

C. Beyond Law and toward a Natural Theology of Giving: *Hesed* for Rav Eliyahu Eliezer Dessler

12. Jacob J. Schacter, "Tikkun Olam: Defining the Jewish Obligation" in *Rav Chesed*, essays in honor of Haskel Lookstein, edited by Rafael Medoff, p.196, based on R. Eliyahu Eliezer Dessler, *Mikhtav me-Eliyahu* 4, pp. 245-246 and *Kuntress Hachesed* in *Michtav M'Eliahu* vol. 1, pp. 32-51, 140-145

A. Contemporary Theologians on Human Empowerment to Fix the World: In Pursuit of Human Dignity

1. Rabbi Joseph Soloveitchik, The Lonely Man of Faith

Men of old who could not fight disease and succumbed in multitudes to yellow fever or any other plague with degrading helplessness could not lay claim to dignity. Only the man who builds hospitals, discovers therapeutic techniques, and saves lives is blessed with dignity . . . The brute is helpless, and therefore not dignified. Civilized man has gained limited control of nature and has become in certain respects her master, and with his mastery he has attained dignity as well. His mastery has made it possible for him to act in accordance with his responsibility.

2. Rabbi Joseph B. Soloveitchik, *Halakhic Man*, His Creative Capacity, section 1

We are human beings, committed to the general welfare and progress of mankind ...interested in combating disease, in alleviating human suffering, in protecting man's rights, in helping the needy, etc.

[...]

Halakhic man is a man who longs to create, to bring into being something new, something original. The study of Torah, by definition, means gleaning new, creative insights from the Torah (hiddushei Torah). ... This notion of hiddush, of creative interpretation, is not limited solely to the theoretical domain but extends as well into the practical domain, into the real world. The most fervent desire of halakhic man is to behold the replenishment of the deficiency in creation, when the real world will conform to the ideal world and the most exalted and glorious of creations, the ideal Halakhah, will be actualized in its midst. The dream of creation is the central idea in the halakhic consciousness - the idea of the importance of man as a partner of the Almighty in the act of creation, man as creator of worlds. This longing for creation and the renewal of the cosmos is embodied in all of Judaism's goals. The peak of religious ethical perfection to which Judaism aspires is man as creator. When God created the world, he provided an opportunity for the work of His hands – man - to participate in His creation. The Creator, as it were, impaired reality in order that mortal man could repair its flaws and perfect it. .. Man's task is to "fashion, engrave, attach, and create," (Book of Yetzira) and transform the emptiness in being into a perfect and holy existence, bearing the imprint of the divine name. ...Repentance is an act of self-creation.

3. Leonard Fein, Where Are We? The Inner Life of America's Jews pp. 198-199

For American Jews, *tikkun olam* - the repair of the world - means God's world, but it does not work as it was meant to. The story begins with Eden, and goes on through the trials and errors of all the generations since. This exquisitely organic whole, this ecological masterpiece, has been fractured a thousand times, has been scarred and marred and blighted and polluted and bloodied, its beauty transformed, become hideous; it does not work; not as it was meant to, not as it might.

We are called to see the beauty through the blemishes, to believe it can be restored, and to feel ourselves implicated in its restoration. We are called to be fixers. We are so called whether Eden is fable or fact, whether Sinai is law or lore. And "all the rest," as it is said, "is commentary.

[...]

Many American Jews have come to view ethics as the very essence of Judaism. It is the thread in Judaism's tapestry that weaves most neatly into America's own moral claims.... American Jewry is distinguished ...by the opportunity it is offered, as an empowered community, to move from ethics to justice, to define itself as a partnership in *tikkun olam*. In America, in our time, such a partnership can serve as our preeminent motive, the path through which our past is vindicated, our present warranted, and our future affirmed.

4. Jonathan Sacks, Chief Rabbi of Great Britain, *To Heal a Fractured World*, p. 82

To live the life of faith is to hear the cry of the afflicted, the lonely and marginal, the poor, the sick and disempowered, and to respond. For the world is not yet mended, there is work still to do, and God has empowered us to do it - with him, for him and for his faith in us.

B. From Indifference to Sympathy

5. Exodus 2:11 with Rashi

יא נְיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם, נַיִּגְדַּל משֶׁה נַיֵּצֵא 11 Some time after that, when Moses had grown up, he went went out to his brothers מִצְרִי, מַכֶּה אִישׁ-עַבְרִי מֵאֶחָיו.
מִצְרִי, מַכֶּה אִישׁ-עַבְרִי מֵאֶחָיו.

Rashi glosses as "giving his eyes and his heart so as to suffer with them."

וירא בסבלתם - נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם:

6. Exodus Rabbah 1:32

What is meant by "he saw"? He looked upon their burdens and cried, saying, "I grieve for you! Would that I might give my life for you!" There is no labor more difficult than laboring with the loam. But Moshe placed his shoulders [to their burdens], and he helped each one of them.

The Holy One said, "You neglected your own affairs, while you went to observe the affliction of Israel, and you treated them as brothers. I will neglect both angels and earthdwellers, and I will speak with you." Hence, it says, *And the* Adonai *saw that he turned to look*. The Almighty saw that Moshe had turned away from his own affairs to take heed of their burdens; therefore, *G-d called out to him out of the midst of the bush*.

7. Exodus Rabbah on Exodus 2:11-15

Adonai saw that Moshe "turned (*sa'ar*) to look" at the burning bush (Exodus 3:4). The Holy One said: This individual [Moshe] is grieved (*sa'ar*) and troubled to behold the anguish of Israel in Egypt. Therefore is he worthy of becoming their shepherd.

8. Exodus Rabbah 2:7

The Master of the World said to Moshe: Are you not aware that I am in distress, just as Israel is in distress? Know this, then, by the place from which I am speaking to you - from amidst the thorns. I am, as it were, a "partner" in their distress.

9. Isaiah 57:15 cited in Babylonian Talmud, Tractate Megillah 31a in reference to gifts to the poor

I dwell in the high and holy place, yet I am with those who are oppressed and downtrodden in spirit, to revive the spirit of the lowly ones and to revive the heart of the oppressed.

מסורת השים

נרסות

ד. (הבטוי) עייו יט, כ.

הנה יום בא לה׳ – דכחים כיה "למוג את הפוכות". ויקהלו – על שם שמנוכת הכית היתה נחומה מסיפה, ונחג הסוכות. קורין כל הבכור – מנח שמתחילין "עשר חעשר" לפי שיש כאוחה פרשה חלות וחוקים הרבה הנהונות בחג באומו זמן, שהוא זמן אסיף, ועח שהעניים לריכין לאסוף מאכל לביחם. ועוד

ים באותה פרשה: תנות מעשר עני, ומלות "נתון מתן" ו"פתוח תפתח" ו"הענק מעניק" לעבד עברי, ושינות חפשי, ו"הענט מעניטט". ויהי ככלות שלמה – על שם "ביום השמיני שלח חת העס". מקרא קרינן ראה אתה שים שם מלות שבת ורגלים וחולו של מועד, דכחיב "חם חג המנום חשמור" ומכחן למדנו חיסור מלחכם חולו של מועד כמסכח חגיגה (יח, ה). בעצמות היבשות - שינחו מתורים לפני הקן. ביום בא גוג – והיה המלחמה האמורה בזכריה ב"הנה יום כל לה". נרות דוכריה - "רני ושמחי" על שם "ראיתי והנה מנורת והכ כולה" וגו". גרות דשלמה -"ויעש חירום [וגו"] ואת התנורות חמש מימין" וגר'.

תוספות למחר קריע וזאת הברכה ומפטירין ויעמוד שלמה - ויש מקומות לומר "ויהי אחרי מות משה", אבל אינן יודעין הסברא אמאי שנה סדר התלמוד. **– מפטיר** ייויאמר לו יהונתן מחר חדשיי קשיא: אמאי אין עושין כן כשחל ראש חדש אדר וראש חדש ניסן באחד בשבת! ואמאי מפטירין ביהוידע, ייובראשון באחד לחדשיי: ויש לומר: משום

דהפטרה דיהוידע מדברת בשקלים, ומזכרת שראש חדש אדר יהיה באותו

– דְּזַבַרָיָה. וָאִי מִיקְלְעִי שָׁתֵּי שַׁבַּחוֹת, קַמַיִיתַא בְּנֵרוֹת דִּזְכַרְיָה, בַּתְרַיִיתָא – בְּנֵרוֹת שָׁלֹמֹה. בְּפוּרִים

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מָקוֹם שֵאַתָּה מוֹצֵא נְבוּרַתוֹ שֵׁל הַקַּרוֹשׁ כָּרוּךְ הוּא אַתָּה מוֹצֵא עַנְוִותַנוּתוֹ: יַדְּבַר זָה פָתוּכ בַּתּוֹרָה וְשָׁנוּי בַּנְּכִיאִים וּמְשׁוּלָשׁ בַּכְּתוּבִים. בָּתוּב בַּתּוֹרָה – ״כִּי ה׳ אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים וַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים״ וּכְתִיב בַּתְרֵיה ״עֹשֵּה מִשְׁפַּט יָתוֹם וְאֵלְמֶנָה״. שַׁנוּי בַּנָּבִיאִים – ״כֹּה אַמֵּר רָם וְנָשָׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ״ וגו׳ וּכְתִיב בַּתְרֵיה ״וְאָת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ״. ַן מְשׁוּלָשׁ בֵּכְּתוּבִים דְּכְתִיב ״סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָה שְׁמוֹ״ וּכְתִיב בַּתְרֵיה ״אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת״. יוֹם טוֹב הַרְאשוֹן שֵׁל חַג קוֹרִין בְּפָרָשַׁת מוֹעֲדוֹת שֶׁבְּתוֹרֵת כֹּהַנִים, וּמַפְּטִירִין ״הָנֵה יוֹם כָּא לַה׳״, וְהָאִידָּנָא דְּאִיכָּא מְרֵי יוֹמֵי, לְמָתָר מִיקְרָא הָכִי נַמִי קָרֵינַן, אַפְּטוּרֵי מֵאִי ַמַפְטִירִין? ״נַיִּקָּהֲלוּ אֵל הַמֶּלֶךְ שָׁלֹמֹה״, וּשָׁאַר כָּל יְמֹוֹת הֶחָג קוֹרִין בְּקָרְבָּנוֹת הֶחָג. יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן קוֹרִין ״בֶּל הַבְּכוֹר״ מִצְוֹת וְחוּקִים וּכְכוֹר, וּמַפְּטִירִין ״וַיָהִי כְּכַלּוֹת שָׁלֹמֹה״. לְמָחָר קוֹרִין ״וְזֹאת הַבְּּרֶכָה״ וּמַפְּטִירִין ״נַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה״. אָמֵר רַב הוּנָא אָמֵר רַב: שַׁבָּת שֶׁחָל לְהִיוֹת בְּחוּלוֹ שֵׁל מוֹעֵד. בֵּין בְּפֶּסַח בֵּין בְּסוֹכוֹת. מִקְרָא קָרֵינָן "רְאָה אַתָּה", אַפְּטוֹרִי, בְּפֵסֶח אָקאַצָמוֹת הַיְבַשׁוֹת״, וּבְסוּכּוּת – ״בְּיוֹם בּוֹא – ״בְיוֹם בּוֹא גוֹג״. בַּחֲנוּכָּה – בָּנְשִׂיאִים, וּמַפְּטִירִין בְּגַרוֹת

יניָבֹא עֲמָלֵק״. בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים – ״וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם״. רֹאש חֹדֵשׁ שַחַל – לְהְיוֹת בְּשַׁבָּת מַפְטִירִין "וְהָיָה מְהֵי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ". חָל לְהִיוֹת בָּאָחֶד בְשֶׁבַּת, מֵאֶתְמוֹל מַפְּטִירִין "וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָתָן מָחָר חֹדֵש". אָמַר רַב הוּנָא

של מועד, בין בפסח כין בסוכות מקרא קריגן ולקרוא קוראים אנון את פרשת "ראה אתה" (שמות לג, יב. לר. כו) שיש בה דיני הרגלים וחול המוער, אמטורי נומפטירים בפסה בפרשת ״העצמות היבשות״ (יחוקאל לו. א − יד) שמדברת כענין הגאולה מן השעבור. ובסוכות מפטירים ״ביום בוא גוג״ (יחוקאל לח. יח. לט. ט) המדברת על הגאולה לעתיד. ובחנוכה קוראים בתנדה כסרשת הנשיאים שהביאו לחנוכת המשכן (במדבר פרק ז) ומסטירין בגרות של זכריה (וכריה כ. יד. ז. ז) ואי מיקלעי וואם חדמווחן שתי שבתות בתוך חנוכה. קמייתא ונשבח ואשווה) קודאים בנרות של זכריה, כתרייתא (באחרווה) בנרות שלמה (מלכים א. ז) המרכות כמנורות המקדש. בפורים קוראים כ"ריבוא עמלק" (שמות יו, ח-טו) בראשי חדשים קוראים "ובראשי חדשיכם" (במדכר כח). ראש חודש שתל להיות כשכת מסטירין "והיה מדי חדש בחדשו ומרי שכת בשבתו" (ישעיהו סו) שבסופה יש הזכרת שכת וראש חדש יתר. חל להיות ראש חודש באחד בשבת (ביום ראשון). מאתמול כשבת עוב ראש חוש מפטירין "יואמר לו יהונתן מחר חדש" (שמואל א' כ, יח -- מכ) המספר על דבר שארע בערב ראש חדש. אמר רב הונא:

גבורתו וענוותנותו / היה שקשר זאת למאמר בענין קריאת עריות, שביום גדול זה מזכירים דברים שיש בהם כדי לעורד הרהורי תשובה, ולהביא כל אדם לנמיכות דעת נזכרק בספר). כתבו בספרי המוסד, כי בעומק הדברים, גבורתו וגדולתו כביכול שהוא מגלה תפארתו לבני אדם, היא היא ענוותנותו, שביחס למהותו כל זה קטנות היא (בינה לעתים. יערות רכש ועוד). אונור האות המושד / כתב רב האי נאון שיש מטרת כי תחיות המתים תהיה בהול המניער פסח ומלחמת נוג בחול המועד פוכות, ולפיכך קבעו הפטרות אלה. בית בית שלפה / וכתבו המפרשים כי הקדימו נרות זכריה, לפי שזה היה בימי בית

אורח ההלכה

קריאה ביום טוב של סוכות / ביום טוב של סוכות קוראום פרשת מועדות נוקרא כב, כו-כג, ער אוים) וממטיד קורא בספר שני מוסף של זום (כמדבר כט, ואיטו) וההפטרה בזכרוה (פרק וד). (שם תרונט, א)

קריאה ביום שני של סוכות / וום שני של סוכות, בחויל שהוא וום טוב של גלחות קוראים מפטירים כמו כיום הראשון, ההופטרה יחקהלו אל המלךי (מלכים אי ח. כיכא), ובארץ שראל קוראום. בכשאר ומי חול המועד, ארבעה כפרשת מוספי יום זה והבא אחרי

קראה כשמינו עצרת / בארץ ישראל, שיום זה זהא יום שמחת תורה, מוציאום שלשה ספרי תורה, בראשון קרואים כל כרשת יוואת הביבה: עד סומה, ובשני קוראים מרשת בראשית (עד מרק, ב. 2) והמלשיק ויאר אמשמחי יצרות השמעוני (במרבר כט, לה. ל. א) והתפטרה מרק אי ביתישים. במנהג הואונים. (ורי להלן כשנין שמחת תורה).

ובחויל מוניתודם רק שנו ספר תורת הקרואום הממח בראשת בפרשת יכל הבכורי (דברים נו. ינ. פז. גו) ובשבת קרואום שבעה ומתחילים פיעשר תעשרי (שם יר, כב) ולפנות האשכנות קרואים המיד פיעשר תשיר (ביא) והשפרי קרוא בספר שני יציום השמינוי וממטירים בידוד בכלות שלמתי (מלכים אי ח, ני – סו).

כיון שהוזכדה הפטרת יום הכיפורים מביאים מה שאמר ר' יוחגן: כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקדוש ברוך הוא נזכרת בכתוב, אתה מוצא ענוותנותו כתוכה בצידה. ודבר זה כתוב בתורה, ושנוי בנביאים ומשולש בכתוכים. כתוב בתורה "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים" (דכרים י. יו) וכתים בתריה

(וכתוב אחרים "עושה משפט יתום גבודתו של חקב"ת ככת"י ובסדורים: נודלתו של הקנ"ה, ראלמנה" (שם יח) הרי שהוא ענוותן תכי נפי קרינן – ויקהלו בכתייי: תכי קרינן ומפטירין ודואג לקטנים ולעלובים. שנוי בנביאים. מצר אחד נאמר "כי כה אמר דם ונשא שוכן עד וקדוש שמו" (ישעיהו נז, טון) יום טוב תאוארון – מצוא בכתיי ומקורות: ביום תאחרת וכתים בתריה (ונאמר אחריו) "ואת דכא ושפל רוח אני אשכון" (שם). משולש

ויעמוד שלמה ככתיים: ויעמוד שלפה ויש אופרים ווהו אחרי בכתובים - דכתיב (שנאמר) "סולו לרוכב בערכות כיה שמו" ותהליב סח, ה) וכתיב בתריה נונאמר אחר כדן "אכי יחומים ודיין אלמנות" (שס ו). מאתפול מפטירין ככת"י: מפטירין מאתפול. ושוב להמשך הכרייתא: יום טוב הראשון של חג הסוכות קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים (ויקרא פרק

> מתנות עניים, להזכירם כימי שמחה, ומסיימים בפרשת ככור, ובכור, ומפטיריו בפרשת "ויהי ככלות שלמה" (מלכים א׳ ת, נד – סו) שהיתה באותו יום. ולמחר ביום טוב שני של שמיני עצרת (שמחת תורה) קורין ב"וזאת הברכה" (דברים לג) עד סוף התורה ומפטירין "ויעמוד שלמה" (מלכים א' ח. כב-כג). אמר רב הונא אמר רכ: שכת שחל להיות בחולו

בג) ומפטירין "הנה יום בא להי"

(זכריה פרק יד) שכסיומו נזכר במיוחד

חג הסוכות. והאידנא דאיכא תדי יומי נועכשיו שיש שני ימים) בגלדיות, למחד

מיקרא הכי נמי קרינן ולמחרת לקרוא

קוראים אנו אותו דבר**ן אפטורי מאי**

"ויקהלו אל המלך שלמה" (מלכים

א' ח. כ-כא) על שם המאורע, שהיה בחג הסוכות. ושאר כל ימות החג

קורין בקרבנות החג שכספר במדבר

(פרק כט). ביום טוב האחרון של חג

הסוכות (שמיני עצרת) קורין "כל

הבכור" (דכרים טו, יט. טז, ט)

ומחחילים בעשר תעשר (יר. כב) לפי

שיש בה הרבה מצוות וחוקים של

מפטירין נלהפסיר מה אנו מפטירים) -

אחרון בסיום התורה החתן תורה" ולקרוא ראשון בבראשית החתן בראשית". ולפי מנהגים במקומות שתים מוסופים עוד כיבודים שונים (כגון "חתן מעונה") ומשתרלים לבבד בעליות אלה את חשובי הקהל.

צותגום ביום זה שמתה מרובה, וכל אלה הם ממנחגום שקבלו וקוומו הגאונים, ואף שאין אברום בתלמוד נוהגים כן בכל קהילות ישראל, ככל מקום במנהגו. (שם תרסט, א) קריאת שבת הול המועד / שכת חול חמוער מרציאום שנו ספרי תורה בראשון קוראים ידאה אתה אופר אליי ושבות לג יב לד. כו) זכן קריאים בססח ובסוכות. המפסטור בסוס קריא משה אוסף הוס בסשה יפני חול המועד, וכן המפסטה בסוכות כמהול החמועד סוכות. ההמטרה בססח בשצמות הובשות (וחוקאל לו, א –ר) ובסוכות ביום בא גוני (שם לה, ית.

שבת תנובה / בשבת בתנובה מוציאים שנו ספוי תורה. באחר קוראום פרשת השבוע. וכשני קרא המפטר במרשת קרכן הנשיא של אותו יום ההמפטרה בנרות וכריות (כ. ד. יד. י). ואם היו שתי שבתות בתנובה ההפטרה בשבת שניה בנרות שלמה (פלכים א' ז. מ-ב).

קריאה במורים / במורים קודאים שלשה בתורה במרשת יויבא עשלקי (שפות זו, ח-טו). וכופלום פסוק אחרון להשלים לעשרה בסוקים (וכן מנהג הסמררים. במיה. ואשכנוים נוהגים שלא לכמול. רמיא) וכשהל פחים שושך בשבת קוראים ואה למפסיר.

ראש חהדש כשבת / חל ראש וצרש בשבת, מוציאים ספר תורה שנו וקוראים למסטיר פרשת יובראשי חדשיבם" (במרכר כח, יא – טו) יוביום השבתי (במרכר כח, ט – ו) החפטרה יהשמום כמארי (יששיה פרק טו) וכשחל ראש חורש בשבת כשבתות המטרות הפורות או הנחמה (אב או אלול) וש חלוקי מנהגים רבים ביצד לנהוג בהמטרה. (שם תכה, א) ראש הודש כיום ראשון / חל ראש חודש כיום ראשון קוראום בשכת שלפניו "מחר חודש" (שמואל א' כ. יות—מב) ואם היותה שבת זו עצמה יום א' של ראש היודש מפסירים "השמים במאר" וקודאום פסוק ראשון ואחרון של "מחר ואדש" חש האלקום, שאון אוצורום רק השמים

10. Babylonian Talmud, Tractate Ta'anit 11a

An individual should share in the distress of the community, for thus have we found in regard to Moshe Rabbeinu, that he shared in the distress of the community, as it says, *And the hands of Moshe were heavy, and they took a stone and it beneath him, and he sat upon it.*(Exodus 17:12)

Now did Moshe not possess even one pillow or one cushion upon which to sit?

However, this is what Moshe said: "Since Israel is in a state of distress, so, too, will I share in their distress." Whoever shares in the distress of the community, will be worthy of witnessing their consolation.

N

מסורת הש"ם

- ג. ילקוט נייד תתצט ובשיטים. ב. ירושלמי תענית פייא הייו. ביר פליא יו שם פלידו
- תנדביא זוטא פיא. שם פטיר (כשנויים). ילקוט
- י. תנדבייא ונטא פייא. שם
- ה. מכילתא כשלח א. פסיים פיים ס .

גרסות

כשכר שמרעים בכתייי: מתוך

שני מלאכי השרת המלוין לו

מדה בינונים בכתייי: מדה

בשאילתות; ואף צדיק גמוו צריך לצער עצטו עם הצבור.

לשוז

מקור חמלח חוא בארמית (סורסית) "אוונא" ומשמעותה - תחנת דרכים, מקום שבו מצוי פונוק בדרך. ויש שקשרוהו עם היונית העלם

דיתים בארבא נשיושב באוניהן שמשום חסרון מזונות יש לו לחשוש, אכל לא משום טלטול הררך, אי נמי דקאויל מאוונא לאוונא ואו גם כן שהוא הוכך מחחוה החחוה ליכל. מארונא לאוונא — מקום מלון התגרים מכפר לכפר, המשחכמי מווני, שטלטול יש שם. אבל אין חשש למוונות. שהרי בתחנות הדרכים יש מוונות. מסופר | וליכל למיסש למווכי. ולמעיינל ליכל למיסש. בל פרסה ופרסה אכל ריפתא שטלטול יש שם, אכל אין חשש למזונות, שהרי בתחנות הדרכים יש מזונות. מסופר

> לחם אחדן קסבר משום מעיינא (סכור היה שהטעם הוא משום כני המעיים והוא לא חשש לכך, כיון שהיה כדיא בגופו. ולא חשש לטלטול הדרך.

> > אמר רב יהודה אמר רב: כל

המרעים עצמו כשני רעכון אף שלו

עצמו יש אוכל – ניצל ממיתה משונה, שנאמר "ברעב פרך ממות"

(איוב ה. כ) ולומרים ואת מדקדוק

הלשון. שהרי מרעב מיבעי ליה (צריך

היה לו לומר) לפי משמעו הפשוט של

הכתוב, אלא הכי קאמר (כך אנוח)

הכתוב: כשכר שמרעיב עצמו בשני

רעבון ניצול ממיתה משונה. וכאוחו

ענין אמר ריש לקיש: אסור לאדם

לשמש מטחו בשני דעבון שמא יוולדו

ילדים נוספים בשנים קשות אלה, ורמז

לדבר – שנאמר ״וליוסף ילד שני

בנים בטרם תבוא שנת הרעב"

(בראשית מא. נ). תנא (שנה החכם): אף

צל פי כן חסוכי (חסרי) בנים משמשין

מטותיהן כשני רעבון, שכיון שאין להם

בנים צריכים להשחדל לקיים מצות פריה

ורכיה. באותו ענין. תנו רכגן: בזמן

שישראל שרויין בצער ופירש אחד

מהן ואינו משתתף בצער הרכים באין

שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם

ככל דרכיו ומניחין לו ידיהן על ראשו

כמו שסומכים ומתוודים על קרבן,

ואומרים: פלוני זה שפירש מו הצכור

אל יראה בנחמת צבור. תניא אידך -

נשנויה ברייתא אחרתן באותו נושא: בזמן

שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם:

אלך לביתי, ואוכל ואשתה, ושלום

עליך נפשי. ואם עושה כן – עליי

הרוג בקר ושחוט צאן אכול כשר

ושתות ייז אכול ושתו כי מחד נמות"

(ישעיהו כב, יג) מה כתיב בתריה (ותה

נאמר אחרים אחרי פסוק זה המדבר

באנשים השמחים כזמן שיש צער לצכור

העון הזה לכם עד תמותנן" (שם יד). ומעירים: עד כאן מירת בינונים

שהצבור מצטער והם אינם משתפים

עצמם בצער. אכל כמדת רשעים מה

אקחה יין ונסכאה שכר והיה כזה יום מחר" (שם נו, יכ), כלומר: הם מקוים

מְשׁוּם מַעַיָינָא. אַאַמר רַב יִהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמַּרְעִיב עַצְמוּ -בָּשְׁנֵי רְעָבוֹן נִיצֵּל מִמִּיתָה מְשׁוּנָה, שֶׁנָּאֶמֵר ״בּּרָעָב ּפַּדְף מַמֶּוַת״. מַרָעָב מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא הָכִי קָאָמַר: בְּשָׂכֵר שָׁמַּרְעִיב עַצְמוֹ בִּשְׁנֵי רְעָבוֹן - נִיצוֹל מִמִּיתָה מַשׁוּנָה. בּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָסוּר לְאָדָם לְשַׁמֵּשׁ מְשַׁתוֹ בְּשָׁנֵי רְעָבוֹן, שֵׁנָּאֲמַר ״וּלִיוֹסֶף יַלָּד שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָבוֹא שְׁנַת הָרָעָב״. תָּנָא: חֲסוּכֵי בָנִים מְשַׁמְשִׁין מְטּוֹתֵיהֶן בְּשְׁנֵי רְעָבוֹן. יְתָנוּ רַבְּנַן: בִּזְמַן שַׁיִשְׂרָאֵל שָׁרוּיִין בְּצַעַר וּפֵירַשׁ אֶחָד מֵהֶן, בָּאִין שְׁנֵי ַמַלְאַכֵי הַשָּׁרֵת שֻׁמְּלַוִּין לוֹ לְאָדָם. וּמַנִּיחִין לוֹ יְדֵיהֶן עַל רֹאשׁוֹ, וְאוֹמְרִים: פְּלוֹנִי זֶה שֶׁפִּירַשׁ מִן הַצְבּוּר אַל יִרְאָה בְּנֶחָמַת צִבּוּר. תַּנְיָא אִירָך: -בִּזְמַן — אַל יִרְאָה בְּנֶחָמַת צִבּוּר. שָׁהַצִּבּוּר שָׁרוּי בְּצַעַר אָל יֹאמָר אָדָם: אֵלֵךְ לְבֵיתִי וָאוֹכֶל וָאֲשָׁהָּה, וְשָׁלוֹם עָלַיִךְ. נַפְשִׁי, וָאִם עוֹשֵּה כֵּן עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: ״וְהִנָּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הָרֹג – בַּקָר וְשָׁחֹט צֹאן אָכֹל בָּשָׂר וְשָׁתוֹת יָיִן אָכוֹל וְשָׁתוֹ ּכִּי מָחָר נָמוּת״, מַה כְּתִים בַּתְרֵיה – ״וְנִגְלָה בְאָזְנָי ה׳ צְבָאוֹת אָם יְכַפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד מְּמֻתוּן״. עַד - בָּאן מִידַת בֵּינוֹנִים, אֲבָל בְּמִדַת רְשָׁעִים מַה כְּתִיב ״אֶתֶיוּ אֶקְחָה יַיִן וְנִסְבָּאָה שֵׁכָר וְהָיָה כָזֶה יוֹם מְחָר״. ַמָה כְּתִים בַּתְרֵיה – ״הַצַּדִּיק אָבָד וְאֵין אִישׁ שָם עַל ֹלֶב... כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה נָאֱסַף הַצַּדִּיק״. אֶלָּא: רְּצַעֵר אַדַם עָם הַצָּבּוּר. שַׁכֵּן מָצִינוּ בְּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ שֶׁצִּיעֵר עַצָמוֹ עָם הַצָּבּוּר, שֶׁנָּאֱמֵר ״וִידֵי משֶׁה כְּבֵדִים וַיְּקְחוּ

כי בכל זאת רב פפא כל פרסה ופרסה כשהיה הולך אכיל חרא ריפתא (היה אובל 👚 קסבר רב פפא: הם דחמור רבון לה ליכול עפי — משום מעיינת, וחיה אובל מיסחפי ממעיינא, דבעל בטן הוה. ענין אחר: כריסו רחבה. כדאיתא כבבא ַדְיַתֵּים בָּאַרְבָּא, אִי נַמִי: דְּקָאָזֵיל מֵאַוְונָא לְאַוְונָא. רַב פַּפָּא, כָּל פַּרְסָה וּפַרְסָה אָכֵיל חֲדָא רִיפְתָּא, קַסַבַר:

מניעם ופר. מ) דהם סשיב לבריה דרב פפח, וכחים גבורחו, ולפיכך יכול לחכול הרכה וחינו מזיק לו. מיתה משונה מת בחרב וברעב. וכל מיתה שחינה בידי מלאך המום כדרך כל אדם על מטמו. בשכר שמצער עצמו כשישראל כלער. אסור לשמש מטחו בשני רעבון – דלריך חדם לנהוג לער בעלמו. חסוכי כנים = חסירי בנים. דגרסינן במנחות (בט, א) לגבי מנורה: ומי חסיכי כולי האי. שלא קיימו פריה ורביה. שני מלאכי שרת מלרין לו לאדם – סמד מימינו וסמד משמאלו, דכתיב (חהלים לא) "כי מלחכיו ילוה לך". הנה ששון ושמחה הרוג כקר ושחוט צאן אכול כשר ושתות יין כי מחר נמות ונגלה באוני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון. זו מידת בינונים – שיכחין מן המיתה, בינונים – שיכחין מן המיתה, כדכתיב כהו "כי מחר נמות". אתיו אקחה יין ונסכאת שכר והיה כזה יום מחר – גדול יומר מסד. הצריק אבר ואין איש שם על לב – מפני תה הוא מת - מפני הרעה נאסף הלדיק, מפני שלח יצטער הות ברעה. ותחר שהית גורה מלפניו, כי מפני הרעה נחסף הלדיק. לשון חחר: מפני רעות של חלו הוח נחסף, שחין הקדום ברוך הוא רולה שיבקש עליהם רחמים.

תוספות

ואם תאמר: הרי יוכבד נולדה ביו החומות, ואותו העת רעב היה, ועל כרחן שימשו מטותיהן בשני רעבון: ויש לומר דלכולי עלמא לא הוי אסור, אלא למי שרוצה לנהוג עצמו בחסידות, ויוסף לא

אָבֶן נַיָשִׁימוּ תַחְמִּיו נַיִשֶּׁב עָלֶיהַ״ ּוְכִי לֹא הָיָה לוֹ לְמֹשֶׁה כַּר אֶחָד אוֹ בֶּסֶת אַחַת ֹלֵישֶׁב עָלֶיהָ? אֶלֶא כָּךְ אָמֵר מֹשֶׁה: הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין בְּצַעַר – אַף אָנִי אֶהְיֶה עַמָּהֶם בָּצַעָר, וְכָל הַמִצַעֵר עַצִמוֹ עם הַצְּבּוּר – זוֹכֶה וְרוֹאֶה בְּנָחָמַת צְבּוּר.

לעוד ימים כאלה שיבואו, משום שהם נהנים מצרתם של אחרים, ומה כתיב כתריה נומה נאמר אחרים, "הצדיק אבד ואין איש שם על לכ... כי מפני הרעה נאסף הצדיק" (שם נו. א). אלא, יצער אדם עצמו עם הצבור, שכן מצינו כמשה רבינו שציער עצמו עם הצכור, שנאמר כזמן מלחמת עמלק "וידי משה ככדים ויקתו אבן וישימו תחתיו וישב עליה" (שמות יו, יב) וכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת לישב עליה שישב על אבן דוקא? אלא כך אמר משה: הואיל וישראל

בל פרסה אביל כו' / יש שפירש שסבר רב ממא כי הטעם הוא משום הכברה יתרה על העבול. ולכן חלק את מאכלו מעט מעט, כדי שלא יינוק (שפ'א).

תחוב בנים / הרבה שסקו, גם הראשונים וגם האחרונים, בפרטי הדברים, וכין השאר בשאלה האם חסובי בנים משמעו שאין להם ילדים כלל או שעריין לא קיימו מצוות פריה ורביה בדינה. ובירדשלפי נראה שאף חסרי בנים (הלשון שם: ירואבי בנים") מותר להם לשמש רק כליל טבילה, ולא יותר. אבן, בריטביא נוכן בשינוה) מובא פירוש אחר, מכיון שנ הראשונים היה כתוב "חשוכי בנים", חום פירשו מלשון חושך. וכך עניינו: מי שמשמש מטחו כשנת רעבון יש לו כנים gשוכים – רעים.

מינונים ורשפעים / המפרשים ניסו להספיר כררכים שונות מה ההבדל בין אלה לאלה. ויש שפירשו שהכינונים אמנם אינם שותפים לצרת הצבור, אבל הם עושים זאת בצינעה, ואילו

הרשעים מפרטמים שלא איכפת להם (ריא) ויש שפירשו שהבינונים אינם חוששים מן הרעה של אחרים אכל עושים חשובה כשרע להם לעצמם, ואילו הרשעים אינם חוורים כלל בתשוכה.

אורח ההלכה

להצמער בשני רעבון / מצוה לאוזם להרפנים עצמו ושואכל רק כצמצום) כשני רעב, כרב תחודה. זכן אחר לשמש מתחו בשנר רעב, אלא אם כן לא חיו לו ילדים. ורבת זמן האחרונים בט להקל הלכה. זל בישרת כמה ראשונים היא שאין הדבר אלא מפורת החירות ולכן בטול הקל שמורה החירות ולכן בעשים מצוה בהשמישו – מחרנ וראה בשעיתה. משניה בעם צרה הצבור (רברא). חון רונים אלה מיוחדים לשנו רעב אלא לכל זמן שוש בן צרה הצבור (רברא). (שויע ארה מקער. ר)

הפורש מן הצבור / הפורש מן הצבור, כשוש כירו לעזור להם בדרך מסוומה (מרא), אינו רואה בנחמתן, וכל המצטער עמם רואה בנחמתם. (שם סעיף ה׳)

11. Abraham Joshua Heschel, *The Prophets*, p. 6

Prophetic Pathos. Sympathy is an act in which a person is open to the presence of another person. Prophetic sympathy is no delight; unlike ecstasy it is not a goal but a sense of challenge and a commitment.... The unique feature of religious sympathy is not self-conquest but **self-dedication**; not the suppression of emotion but its redirection; not silent subordination, but active cooperation with God. Authentic utterance derives from a moment of identification of a person and a word. He is one not only with what he says; he is involved with his people in what his words foreshadow. This is the secret of the prophet's style: **his life and soul are at stake in what he says and in what is going to happen to what he says**. What is more, both theme and identification are seen in **three dimensions**. Not only the prophet and the people, but God Himself is involved in what the words convey.

C. Beyond Law and toward a Natural Theology of Giving: Hesed for Rav Eliyahu Eliezer Dessler

12. Jacob J. Schacter, "Tikkun Olam: Defining the Jewish Obligation" in *Rav Chesed*, essays in honor of Haskel Lookstein, edited by Rafael Medoff, p.196¹

Rabbi Eliyahu Eliezer Dessler understood that these obligations of Jews toward Gentiles, predicated upon this rationale of *mipnei darkei shalom*, represented a fundamental general requirement for Jews to treat all human beings with *derekh eretz*, no strings attached. He made the point that Abraham's greatest test was having to negotiate with the *Bnei Het* [pagans of Hebron] for a burial place for his wife while her dead body still lay before him and while his grief over her passing was still fresh and intense. Yet, despite his deep distress, he made sure to treat them properly and respectfully in keeping with "a fundamental principle with regard to *derekh eretz* [the ethical way off the world]. The other need not suffer because I am in pain:" In this context he quoted the rabbinic and Maimonidean ruling that one must seek the welfare of Gentiles *mipnei darkei shalom*. For Rabbi Dessler, a human being is deserving of respectful behavior simply and only by virtue of their being human (Avot [3:4]: "Beloved is the human being [read: including a nonJew] who was created in the image [of God])."

[...]

¹ Based on R. Eliyahu Eliezer Dessler, *Mikhtav me-Eliyahu* 4, pp. 245-246 and *Kuntress Hachesed* in *Michtav M'Eliahu* vol. 1, pp. 32-51, 140-145

When God created the human being, God made the human a giver and a taker. The power of **giving** is the supreme power among the traits of the Creator of all, the blessed One, who has mercy, does good, and gives without receiving anything in exchange. (God lacks nothing, as the verse says, '*If you are righteous, what do you give him?*' [Job 35:7] and we are only able to express our thanks, the roots of our service of God.) Thus God made the human '*In the image of God, God made the human,*' so that humans would show mercy, do good, and give (Chapter 1).

[...]

But the power of **taking** is the human desire to pull to oneself everything that comes within one's domain. This power is what people refer to as '**self love**,' and it is the source of all evil. (Chapter 3)

[...]

One sees that joy is incomplete when alone and desires society....That is why we want children – they fulfill the need to love them and to share goodness with them. Thus love and giving come together. ...But what comes first? The love comes from the giving ...For whatever one gives to others is not lost to the giver but it is **an extension of self**, for one feels they have a piece of in that friend. That is the *devekut* – the glue of attraction between people that is called love (Chapter 4).

[...]

For there is no gap between you and the other for you are one (Chapter 5).